

**25. znanstveno-stručni skup
„Vukovar '91.
– trideset i jedna godina poslije“**

**VUKOVAR DANAS – SJЕĆANJA,
ISKUSTVA I REALITET ŽIVLJENJA**

14. – 15. studenoga 2022.

PROGRAMSKA KNJIŽICA

PROGRAM SKUPA

14. studenoga 2022. / (ponedjeljak)

14:00 – Pozdravne riječi i otvaranje skupa

- Uvodna predavanja (moderatori: Dražen Živić i Ivana Bendra)

14:30-14:50

Dražen Živić i Vlado Šakić - Znanstveno-stručni skup „Vukovar '91.“ – baština, postignuća, odjeci

14:50-15:10

Josip Ježovita, Toni Čosić i Niko Đuho – Analiza sadržaja tema i karakteristika autora objavljenih publikacija na znanstveno-stručnim skupovima Vukovar '91.

15:10-15:30

Sanja Špoljar Vržina – Od utemeljenja domovine do discipline posvećene utemeljiteljima: desetljeća analitičkog svjedočenja memorije Hrvatskoga obrambenog domovinskog rata kroz Antropologiju Vukovara

15:30 – 15:50

Marinko Lozančić – Vukovarska bitka – geostrategijski i geopolitički aspekt

15:50 – 16:10

Vine Mihaljević – Religija je egzistencijalno i s misleno uporište života pojedinca i zajednice u Vukovaru

16:10 – 16:30

Sandra Cvikić – Vukovar 1991. – 2021.: (ne)moć lokalno proizvedenog znanja

- 16:30 – 16:50 – Stanka

Prva sjednica (moderatori: Sandra Cvikić i Mateo Žanić)

16:50 – 17:10

Gordan Akrap i Ivica Mandić – Neksus politike, strategije i operativnog umijeća – Studija slučaja bitke za Vukovar

17:10 – 17:30

Vinko Vrbanac – Obrana Vukovara - dio strategijske obrambene operacije 91./92. godinu

17:30 – 17:50

Josipa Maras Kraljević – Planovi Srba u Banovini Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj na području istočne Slavonije – kontinuiranost velikosrpskih težnji

17:50 – 18:10

Željko Heimer – Zastave postrojbi OS RH iz Domovinskog rata s posebnim osvrtom na vukovarske postoje

- 18:10 – 19:00 – Rasprava

Janja Sekula – Naseljavanje Srba iz zapadne Slavonije na područje istočne Slavonije, Baranje i Srijema 1991.-1995. godine

10:50 – 11:10

Ilija Vučur – Poginuli pripadnici oružanih postrojbi i civilni na srpskoj strani, stradali na području općine Vukovar, prema jednom srpskom dokumentu korištenom na Haškom sudu

11:10 – 11:30

Josip Esterajher i Mirjana Semenić Rutko – Vukovar i Mariupolj - ponavljanjući obrazac dehumanizacije

- 11:30 – 12:00 - Stanka

Treća sjednica (moderatori: Matea Milak i Geran Marko Miletić)

12:00 – 12:20

Andriana Benčić Kožnar, Danijela Lucić i Ozren Žunec – Prema novim modelima suočavanja s teškom ratnom prošlošću 20.st. u Hrvatskoj

12:20 – 12:40

Hasan Hasanović i Ann T. Petrila – Remembering the Srebrenica Genocide through Oral Histories: Metodological and Ethical Considerations

15. studenoga 2022. / (utorak)

Druga sjednica (moderatori: Katarina Perić Pavišić i Josipa Maras Kraljević)

09:30 – 09:50

Petar Elez – Dokumentacija komisija za popis i procjenu ratne štete nastale na području Vukovarsko-srijemske županije u Domovinskom ratu

09:50 – 10:10

Ana Filko i Ana Mikulka – Masovne grobnice žrtava agresije na Vukovar

10:10 – 10:30

Dražen Živić – Dokumentiranje ljudskih gubitaka Vukovarsko-srijemske županije u Domovinskom ratu - primjer računalne baze podataka HMDCDR-a iz Zagreba

10:30 – 10:50

12:40 – 13:00

Anita Dremel – Kritički pogled na neke česte pretpostavke u istraživanjima roda i rata: preliminarni pogled na rodnu dimenziju osobnih sjećanja na Domovinski rat

13:00 – 13:20

Ljiljana Dobrovšak i Sandra Cvikić – Vojna groblja Prvoga i Drugoga svjetskog rata u Vukovaru – kultura zaborava

13:20 – 13:40

Vlasta Novinc – Do grla u povijesti – Jom Kipur Ivane Šojat (2014.)

• 13:40 – 14:30 - Stanka

Četvrta sjednica (moderatori: Ivo Turk i Ljiljana Dobrovšak)

14:30 – 14:50

Nenad Pokos i Ivo Turk – Promjena demografskih obilježja Grada Vukovara 1991.-2021.

14:50 – 15:10

Nataša Drvenkar – Razvojni izazovi demografske i strukturne transformacije Vukovarsko-srijemske županije

15:10 – 15:30

Sandra Mrvica Mađarac, Lana Gubić Kučan i Višnja

Bartolović – Percepција Grada Vukovara kao turističke destinacije

15:30 – 15:50

Renato Matić – Vukovar - budućnost iz perspektive hrvatskih branitelja

15:50 – 16:10

Julija Barunčić Pletikosić – Simbolika Vukovara u kulturi sjećanja učenika osnovnih škola

16:10 – 16:30

Mateo Žanić, Marko Geran Miletic i Giana Marović Zeko – Povjerenje u ljude i institucije mladih s područja Vukovarsko-srijemske županije

16:30 – 16:50

Matea Milak i Krešimir Peračković – Pandemijsko iskustvo života mladih Vukovarsko-srijemske županije u virtualnoj svakodnevnici

16:50 – 17:10

Ivana Bendra, Katarina Perić Pavišić i Dražen Živić – Život na području Vukovarsko-srijemske županije iz perspektive djece hrvatskih branitelja

• 17:10 – 18:00 – Završna rasprava i zatvaranje skupa

Programsko-organizacijski odbor:

Ivana Bendra (predsjednica), Sandra Cvikić, Ljiljana Dobrovšak, Ivan Hrstić, Josipa Maras Kraljević, Renato Matić, Vine Mihaljević, Matea Milak, Geran Marko Miletić, Katarina Perić Pavišić, Andrija Platužić, Nenad Pokos, Vlado Šakić, Sanja Špoljar Vržina, Ivo Turk, Mateo Žanić, Ivana Žebec Šilj, Dražen Živić i Ozren Žunec

Organizator:

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar uz tehničku podršku Hrvatske matice iseljenika

25. znanstveno-stručni skup
„Vukovar '91. – trideset i jedna godina poslije“
organizira se u povodu obilježavanja Dana sjećanja na žrtvu
Vukovara 1991. – 2022.

SAŽETCI

Dražen Živić i Vlado Šakić

Znanstveno-stručni skup „Vukovar ‘91.“ – baština, postignuća, odjeci

Sažetak: Stožerno mjesto u manifestacijskom i izdavačkom smislu tema Vukovara 1991. godine i povijesti Domovinskoga rata kroz različite analitičke vidove u Institutu Pilar pripada tradicionalnom, a ove 2022. godine i jubilarnom 25. po redu znanstveno-stručnom skupu „Vukovar ‘91. – trideset i jedna godina poslije“ te zbornicima radova koji se gotovo kontinuirano objavljaju nakon održanih skupova. Institut Pilar je do ove godine organizirao ukupno 24 znanstveno-stručna skupa, prvi 1998. godine u Zagrebu. Do 2005. godine skupovi su bili organizirani u Zagrebu i Vukovaru, a od 2006. godine isključivo se održavaju u Vukovaru kao dio službenog programa obilježavanja Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine. Zbog pandemije COVID-19 skupovi 2020. i 2021. održani su u virtualnom okruženju. Tijekom proteklih godina jasno smo isticali i argumentirano dokazivali da Vukovar ‘91., na simboličkoj, paradigmatičkoj i fenomenološkoj razini ima prijelomno ili

sudbonosno mjesto u povijesti moderne hrvatske države, s velikim utjecajem na unutarhrvatske, ali i međunarodne odnose i prilike. Vukovar ‘91. iznimno je složen fenomen, s brojnim i kauzalno povezanim dimenzijama, od kojih mnoge značajno nadilaze lokalnu pa i nacionalnu razinu. Tako su na do sada održanim skupovima svoje mjesto našle povjesne, vojne, geopolitičke, geostrategijske, demografske, geografske, žrtvoslovne, socio-psihološke, medicinske, religijske, antropološke, humanitarne, kulturološke, medijske, pravne, međunarodne, ekonomski i druge teme Vukovara ‘91. i Domovinskoga rata. Tako je istražena i javnosti posredovana iznimna količina činjenica, podataka, osobnih svjedočanstava i spoznaja/znanja na temelju kojih je moguće dati objektivnu znanstvenu ocjenu uzročno-posljedičnih odnosa Vukovara ‘91. i suvremenog hrvatskog društva. Održanim skupovima, kao i objavljenim zbornicima radova, pridonosili smo znanstvenoj i empirijskoj valorizaciji povijesno-političkih i društvenih procesa ključnih u razumijevanju uzroka i posljedica hrvatskoga državnog i nacionalnog osamostaljenja te obrane slobode, demokracije, suverenosti i teritorijalne cjelovitosti Hrvatske u nametnutom joj ratu. Iz institutske

pismohrane je razvidno da su do 2021. godine na skupu sudjelovali brojni i ugledni hrvatski i inozemni znanstvenici, ali i sudionici samih događanja, koji su prezentirali gotovo 400 različitih tema. U radu će se prezentirati osnovna kvantitativna analiza do sada održanih skupova i objavljenih zbornika radova, kako bi uspostavili pouzdan brojčani okvir za kvalitativnu analizu (analizu sadržaja) znanstvenih postignuća prezentiranih tijekom protekla 2 i pol desetljeća.

KLJUČNE RIJEČI: Domovinski rat, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Znanstveno-stručni skup „Vukovar ‘91.“, znanje, Vukovar

Josip Ježovita, Toni Čosić i Nika Đuho

Analiza sadržaja tema i karakteristika autora objavljenih publikacija na znanstveno-stručnim skupovima Vukovar ‘91

Sažetak: Znanstvene zajednice funkcioniraju na principu prihvatanja i održavanja zajedničkih paradigmi koje članovima tih zajednica služe kao smjernice za

njihov rad. Posljedično tome, korištenjem zajedničkih analitičkih alata i teorija, postižu se uvjeti u kojima je moguće stvaranje, prihvatanje i akumulacija znanja. Unutar zajednica, područja interesa pojedinog istraživača ovise o njegovim vlastitim preferencijama, ali i o kontekstu i mogućnostima u kojima stvara nova znanja.

Sva objavljena istraživanja i osvrti na dosad održanim znanstveno-stručnim skupovima Vukovar ‘91 definirana su zajedničkom idejom i svrhom tih skupova, ali neovisno o tome u njima je moguće pronaći cijeli raspon tema i različitih znanstvenih perspektiva o pojedinim problemima. Upravo na toj činjenici bazira se ideja ovoga rada.

Glavni je cilj rada analizom sadržaja publikacija utvrditi raznolikost obrađenih tema te njihov prostorni i vremenski obuhvat. Dodatni je cilj utvrditi strukturu autora s obzirom na znanstveno polje kojem pripadaju i dovesti u odnose te informacije s temama rada. Pri tom, autori ovog istraživanja polaze od pretpostavke da unatoč velikoj raznolikosti tema, pristupa i istraživača sve publikacije s ovih skupova čine vrijednu znanstvenu cjelinu čije je karakteristike i doprinos moguće objasniti načelima sociologije znanosti.

Ključne riječi: sociologija znanosti, znanstvene paradigme, akumulacija znanstvenog znanja, analiza sadržaja, tematske cjeline radova

Sanja Špoljar Vržina

Od utemeljenja domovine do discipline posvećene utemeljiteljima: desetljeća analitičkog svjedočenja memorije Hrvatskoga obrambenog domovinskog rata kroz Antropologiju Vukovara

Sažetak: I trideset godina poslije, hrvatsko je društvo pred izazovima resemantizacije i deblokiranja istine o ranim devedesetima, kao i ispravljanja mehanizama negativnih prisvajanja stradalništva. Svi zaboravljeni u tom procesu dionici su opisane discipline u dugogodišnjem nastajanju. Pamćenja proživljenog Hrvatskoga obrambenog domovinskog rata, ranih devedesetih, iako podvrgnuta ustrajnoj cenzuri, preživjela su osmozom upornosti sve do Antropologije Vukovara, usred fluiditeta nametanih obrazaca prisilnog zaborava. Fokus ovog rada je stoga neizostavno višerazinski – od deskriptivnog presjeka kroz sve

problematike zahvaćene antropološkim analitičkim aparatom; ukazom na pojedine metodološke dionice odradene u svrhu kristaliziranja epistemoloških sloboda izvan kruga eurocentrizma - sve do otkrivanja temeljnih spona nastanka poddiscipline još ranih devedesetih godina. Dakako, sve to ne bi bilo moguće bez dugog tijeka metodološkog podešavanja i prkošenja agresivnim udarima na istinu preživljenih događaja ispitanika, zabilježenih kroz autoričinu analizu usred ratnih/poratnih zbivanja od 1992. do 2002. godine, s trajanjem dijaloga do danas. Tako je prikaz poddiscipline Antropologije Vukovara i u ovom radu u funkciji iskaza, svjedočenja i argumentiranja glasa preživjelih – gdje testament samom preživljavanju istine nisu zbir narativa, slučajeva i diskursa, već opetovani zahtjevi na vlastitu povijesnost. Nisu to niti samo etnografski, historiografski, arhivistički, statistički i/ili bilo koji formatizirani brojčani nizovi dokaza. Obrnuto, to su faktografije osobnih pamćenja, prečesto smjerno potisnute društvenom nebrigom u zakutke značajnosti, na štetu pamtitelja koji su ih proživjeli, no objedinjene husserlovske mukotrpnim višedesetljetnim proradama zajedničkog pamćenja. Istovremeno treba biti svjestan da samo takva fakt-

grafija može potaknuti rad humanističkih i društvenih struka u, sada već opasnoj po kolektivno pamćenje, neangažiranosti na znanstveno sustavnu proradu traumatičnih slojeva hrvatske proživljene suvremene povijesti. Metodološki, svaka argumentiranost leži na dokumentarnosti dugog tijeka, a za neke od tih ‘tijekova’, do danas su tragovi institucionalizirane brige nepostojeći. Jedinu poveznici čine neuništiva zalihost braniteljskog, obiteljskog i civilnog sjećanja. Naknadno podignuti spomenici, naknadno obilježavane obljetnice, naknadno označeni datumi i prekasno prepoznati prostori desetljećima preplavljuju medije i preplavljeni su interpretativnim manipulacijama. Kulminacija po događanja vukovarskih i domovinsko-ratnih dana je izjednačavanje s trenutnim ratnim zbivanjima ukrajinske Europe. Za razliku od današnjih europskih direktiva Hrvati su pod udarima genocidnih procesa bili ušutkivani u red prešućenih povijesti, podvrgnuti ekvilibriju internacionalnog trulog sudstva (Špoljar Vržina, 2005), a izvoreno vlastito vrijeme dokaza i prostora nisu preživjela slučajem, već mukotrpnim radom prisjećanja usred najtežih vremena cenzuriranja (Špoljar Vržina radovi od 2004. do 2022.). U samoj srži antropološke struke svijest je

o Drugom kao okosnica važnog odnosa međusobnog poštovanja po zajednička znanja, odnosno civilizacijski opstanak. U slučaju poddiscipline Antropologije Vukovara, kao i bilo koje druge antropološke poddiscipline posvećene populacijama, za zaključiti je da su ‘ispitanici’ pomogli više autorici nego ona njima – u otkrivanju smislenosti rada u ‘sporo’ znanosti. Šire od toga, barem jedna hrvatska institucija je kroz 25 godina, s epicentrom u područnom centru Vukovar – Ivo Pilar, bila mjesto na kojem se moglo razvijati takvu poddisciplinu opstanka, a uvezši u obzir cjelokupnu građu, sasvim sigurno, antropološkom analizom dugog tijeka sagledano, i stvoriti uvjete budućih civilizacijskih pomaka u omogućavanju slobode vlastitog pamćenja na korist Hrvatskoga naroda.

Ključne riječi: Antropologija Vukovara, resemantizacija, memorija, kolektivno pamćenje, prorada traume.

Marinko Lozančić

Vukovarska bitka – geostrategijski i geopolitički aspekt

Sažetak: Oblikovanje novih geopolitičkih i geostrategijskih odnosa posthladnoratovskog svijeta bilo je popraćeno procesima interesnog trvjenja aktera globalne moći, posebice u zoni ruskih granica. Prostori složene vjerske i etničke strukture, bogatstva energetskih izvora i protezanja energetskih koridora, bili su zahvaćeni nizom sigurnosnih kriza, sukoba i ratnih pohoda, posebice u kasijskoj gravitacijskoj zoni.

Istodobno, sukladno srbijanskim imperijalnim planovima, geopolitičke i geostrategijske promjene globalnog značenja predstavljale su povjesnu prigodu za novi pokušaj operacionalizacije teritorijalnog posezanja. Tako je srbijanska agresija na prostoru bivše državne zajednice, težišno bila usmjerena na prostore Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Srbijanska agresija na Republiku Hrvatsku imala je jasan geografski cilj – osvajanjem istočnog i južnog hrvatskog kraka, amputirati dio nacionalnog prostora Republike Hrvatske te tako teritorijalno uvećanoj Srbiji osigurati dominantnu geostrategijsku lokaciju na jugoistoku Europe.

Planirana teritorijalno proširena srbijanska država, imala je za cilj prostorno osigurati bitna srednjoeuropsko-sredozemna, a time i podunavska obilježja. Dakako, u kontekstu iste agresije, bio je plan okupacije i pripojenja prostora Bosne i Hercegovine. U slučaju neuspjeha u ostvarivanju maksimalističkih teritorijalnih posezanja (linija Virovitica – Karlobag), pričuvna inačica srbijanske agresije podrazumijevala je potiskivanje Hrvatske s Podunavlja i doline Neretve, čime bi se nadzirao bosansko-neretvanski koridor (Vc), a time i kičma funkcioniranja i razvoja Bosne i Hercegovine. Osamostaljenjem Republike Hrvatske, postizanjem vojne i političke pobjede, stvoreni su uvjeti i za proces osamostaljenja Republike Bosne i Hercegovine i njene europeizacije kroz prostorno-funkcionalne integracije u kontekstu podunavsko-jadranske orientacije.

Vukovarska bitka – imala je odlučujuće geostrategijsko značenje u porazu srbijanske agresije na prostoru Republike Hrvatske. Daljnji proces kontinuirane srbijanske imperijalne politike kroz projekt zapadnog Balkana temelji se na okupljanju srpskog sveta u jednu državu, težeći ponovnoj dominaciji na jugoistoku Europe, a posebno na prostoru Bosne i Hercegovine. Zajednički interesi i ciljevi s ruskim imperij-

jalnim projektima – izlaska na topla mora, odnosno istočnu jadransku obalu, na kojoj Hrvatska – NATO i EU članica, ima dominantnu geostrategijsku lokaciju, znači nove već vidjene izvore potencijalne regionalne/globalne sigurnosne destabilizacije.

Ključne riječi: Vukovarska bitka, geostrategija, geopolitika, Republika Hrvatska, srpska agresija, sigurnost

Vine Mihaljević

Religija je egzistencijalno i smisleno uporište života pojedinca i zajednice u Vukovaru

Sažetak: U višestoljetnoj prošlosti Vukovara kršćanstvo, odnosno religija, imalo je važnu ulogu i značenje u vukovarskom društvu i kulturi, a posebice je njena važnost bila istaknuta u kriznim ratnim situacijama društva kao u Domovinskom ratu. U ovome je radu predstavljena kratka analiza uloge i značenja religije u vukovarskom društvu od Vukovar '91. do suvremenih društvenih i kulturnih kretanja. Analiza, istraživanje, deskripcija i interpretacija temelje se na

kvalitativnoj analizi sadržaja sažetaka 199 radova iz 14 zbornika prema Izvještaju o strukturi tematskih cjelina i autora u radovima zbornika objavljenih u okviru znanstveno-stručnih skupova „Vukovar '91.“ koji su priredili Josip Ježovita i Toni Čosić. Navedeni autori identificirali su 11 jedinstvenih cjelina kao glavne tematske cjeline i 72 specifične tematske cjeline. U glavnoj tematskoj cjelini „Analiza društvenih odnosa ili ratnih događanja na području RH ili šire iz perspektive različitih disciplina“ na drugom mjestu nalaze se „razmatranja i analize o ratnim zbivanjima u kontekstu kršćanskih vrednota“. Religija se nalazi među jedanaest glavnih tematskih cjelina na visokom drugom mjestu te zauzima jednu desetinu od ukupno svih jedanaest glavnih tematskih cjelina, a što ukazuje na njenu važnost. Imajući u vidu 72 specifične cjeline, religija se nalazi na prvom mjestu što potvrđuje njenu relevantnost u kriznim, ratnim situacijama društva (što je 6% od 72 specifične tematske cjeline ili 16,5% autora od svih onih koji su napisali 199 radova). Religijski sadržaji sažetaka radova u navedenom Izvještaju, odnose se na epistemologiju religije, religioznost, na religijske obrede i simbole, potom na određene društvene funkcije i obilježja religije, na

religiju i društvenu odgovornost i solidarnost, na odnos integracije i religije kao mir, pomirenje, oprost, suživot i toleranciju i na kraju na odnos religije i kulture. Vremenskim pak odmakom od povijesnih ratnih događaja Vukovar '91. predmetom religijske analize postaju složene teološke (kristološke), filozofske, antropološke i etičke teme kao moralno-etička odgovornost u ratu, vukovarska žrtva u svjetlu žrtve Isusa Krista - obrisi teologije žrtve, smisao patnje u besmislu nasilja na primjeru vukovarske patnje, starozavjetna teologija žrtve i ideja mučeništva, biblijsko-teološka perspektiva žrtve u pogledu Vukovara, destrukcija vukovarske drame, te obvezujuća vukovarska istina koja je pohranjena u memoriju „vukovarske žrtve“. Objektivizacija te žrtve je „teologija križa“ koja postaje „kultura križa“. Potom ta kultura određuje bivstvo-vanje pojedinaca i vjerničkih zajednica, a što, na kraju, bitno čini duhovni i religijski identitet Vukovara koji je i dalje predmet socioreligijskih, filozofskih i teoloških propitivanja kako bi odgovorili da je religija u «vukovarskom iskustvu» egzistencijalno i smisleno uporište postojanja života i pojedinca i vjerničke zajednice.

Obrazac religijskog ponašanja u društvenoj, ratnoj i

poratnoj situaciji, u najvećoj mjeri odredilo je osobno religiozno iskustvo pojedinca (što pokazuju i neki empirijski rezultati istraživanja o duhovnosti pojedinca u ratu). Vremenskim pak odmakom od ratnih događanja i smanjivanjem zbiljskih svjedoka koji su doživjeli i preživjeli rat u Vukovaru, prevladavaju zajedničarski obrasci religijskog ponašanja (različite proslave, obljetnice, blagoslovi, snažni religijski simboli).

Sandra Cvikić

Vukovar 1991. - 2021.: (Ne)moć lokalno proizvedenog znanja

Sažetak: Na temelju istražene znanstvene produkcije Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar koja je nastala kao rezultat objavljenih zbornika radova (njih 14) sa znanstveno-stručnih skupova organiziranih u Vukovaru unazad 25 godina, ovaj rad pruža uvid u znanje koje je proizvedeno o fenomenu Vukovar 1991. i vukovarskom poslijeratnom društvu. Objavljeni radovi (njih 174) analizirani su metodologijom foucaultovske (kritička) analize diskursa koja ima svoje uporište u

sociologiji znanja i njezinom pristupu diskursu (Keller, Hornidge i Schunemann, 2020). Dobiveni su rezultati interpretirani u kontekstu post-modernističkog razumijevanja suvremene proizvodnje znanja, ali i moći koju proizvedeno znanje o istraživanim populacijama ima nad njima samima. U konačnici, ovo kvalitativno sociološko istraživanje utvrditi će u kojoj mjeri lokalno proizvedeno znanje može ravnopravno ući u arenu suprotstavljenih interesa i znanstveno proizvedenih istina o vukovarskim poslijeratnim populacijama, odnosno, može li se suprotstaviti znanstveno utemeljenim nepravdama koje sustavno proizvode moćne institucije Globalnog Sjevera.

Ključne riječi: Vukovar, znanje i moć, diskurs, foucaultovska (kritička) analiza diskursa.

Gordan Akrap i Ivica Mandić

Neksus politike, strategije i operativnog umijeća – Studija slučaja bitke za Vukovar

Sažetak: Politika, strategija i operativna umjetnost razlikuju se po svom opsegu i važnosti. Kao prvo, politika i strategija se provode neprekidno i u mirnodopskim i u vrijeme sukoba ili rata. Za razliku od toga, operativna umjetnost se primjenjuje u vrijeme sukoba ili rata i bavi se stvarnim korištenjem borbenih snaga. Operativnom umjetnošću dominiraju politika i strategija. Međutim, to utječe, često u znatnoj mjeri, na odluke najvišeg političkog i vojnog vodstva. Često je teško jasno razlučiti granice između politike, strategije i operativne umjetnosti. Međusobni odnosi između ova tri područja studija i prakse iznimno su bliski i vrlo dinamični. Učinci jednih na druge nikako nisu identični; politika ima kritičniji i dugotrajniji učinak na strategiju od strategije o operativnoj umjetnosti. Istodobno, pogreške ili neuspjesi u primjeni operativne umjetnosti moraju potkopati, pa čak i dovesti do neuspjeha strategije i politike. Nijedna politika ili strategija ne može biti uspješna dugo bez barem odgovarajućeg

učinka u vođenju operativnog ratovanja i taktičkih uspjeha na terenu.

U Clausewitzovo vrijeme strategija se bavila stvarnom uporabom borbenih snaga. Zbog velikih promjena u vođenju rata, dio strategije je evoluirao, u kasnom devetnaestom stoljeću, u ono što je Moltke, stariji, nazvao „operacije“. Od tada su operacije postale neizostavni dio ratnih borbi. Potrebno je temeljito znanje i razumijevanje te visok stupanj vještina za pravilan slijed i sinkronizaciju nečijih vojnih i nevojnih izvora moći za postizanje strateških i operativnih ciljeva na ratištu. Operativno umijeće je najkritičniji čimbenik u ostvarenju krajnjeg željenog stanja i prekida sukoba kako je određeno politikom i strategijom. To se ne može postići taktikom.

Politika i političke odluke trebale bi dominirati svim aspektima strategije, a posebno određivanjem krajnjeg željenog strateškog stanja, strateških ciljeva i okončanja sukoba. Clausewitzovo trojstvo danas je održivo kao i prije 200 godina. Ipak, odnos između politike i strategije trebao bi biti otprilike u ravnoteži; u protivnom, ciljeve postavljene politikom bit će teško, ako ne i nemoguće, postići. Operacije su najkritičniji čimbenik u postizanju krajnjeg željenog

stanja i okončanja sukoba kako je određeno politikom i strategijom. Taktika ih ne može postići.

Ništa u životu jedne vojske nije važnije od promišljanja i primjene strategije, primjerene izazovu. U tom je smislu je proces izrade vojne strategije uvek nedovršena priča, panteon u koga mnogi htjedoše, a rijetki uspjješe uči. Takva je težnja, na jednak način, izazov, htijenje i čast.

Trend prema „taktizaciji“ strategije trebao bi se preokrenuti, i to žurno. Lake pobjede posljednjih godina ostvarene su protiv slabih, nesofisticiranih i pasivnih protivnika. Kao i u prošlosti, rat protiv jakog i okretnog protivnika ne može se dobiti bez zdrave i koherentne politike i strategije. Ratovi se dobivaju ili gube na strateškoj i operativnoj razini, a ne na taktičkoj. Clausewitzovske teorije o odnosu politike i strategije i prirode rata vrijede i danas. Bitka za Vukovar 1991. izvrsno pokazuje svu vitalnost Clausewitzovske teorije.

Vinko Vrbanac Vina

Obrana Vukovara - dio strategijske obrambene operacije 91. / 92. godinu

Sažetak: Ako želimo pojasniti ratna zbivanja na širokom prostoru veličine oko 11.000 km², s obzirom na angažirane snage i postavljeni cilj tih snaga, moramo govoriti o strategijskoj obrambenoj operaciji u obrani gotovo potpuno okruženog ratišta s jedinom vezom s ostatkom RH podravskim smjerom koji je u zapadnoj Slavoniji, na području Podravske Slatine, agresor stalno vojno ugrožavao s Papuka.

Na tom velikom prostoru od srijemske Hrvatske prijeko istočne Slavonije i Baranje do zapadne Slavonije zaustavili su slavonski branitelji agresora, onemogućivši njegovo dalje napredovanje prema Varaždinu i Zagrebu. Nisu ga pobijedili, ali su ga zaustavili. Tu su se, pod zapovijedanjem Zapovjedništva 1. OZ Osijek (prethodno, Štaba za zapovijedanje svim snagama Slavonije), vodile dvije bitke koje su odlučujuće uticale na uspjeh Strategijske obrambene operacije: Bitka za obranu Vukovara i Napadna operacija „Papuk-91“.

Pokraj njih, svakodnevno i bez prekida vođene su značajne i intenzivne obrambene bitke i bojevi. Značajni su bili i napadaji naših snaga u obrani.

Tvrđnja JNA i Srbije da je zauzimanjem Vukovara Hrvatska pretrpjela poraz, jednako je neutemeljena kao i hrvatska tvrdnja da je na Vukovaru stvorena država - odnosno da je bitkom za Vukovar obranjena Hrvatska. Obrana Vukovara bila je dio strategijske obrambene operacije HV-a u istočnoj Hrvatskoj i izvan nje se ne može ni razmatrati ni razumjeti.

Primajući na sebe udare agresora, Vukovar je omogućio tri mjeseca priprema za obranu, prvenstveno istoka Hrvatske, ali su isto tako, branitelji zaustavljući onu kolonu iz Šida prema Vukovaru i Vinkovcima, odgodili konačni napad na Vukovar za najmanje 10 dana. Konačni napad i slom obrane Vukovara, odgađan je i svim pokušajima probaja de-blokade grada.

Neprijatelj je, u vrijeme napada na branitelje Vukovara okupiravao desetine naseljenih mjesta, za koje je, da bi ih osvojio, morao odvajati snage i time slabiti svoje napadaje na grad Vukovar.

Prema tome, Vukovar su izravno branili branitelji u gradu, ali su i svi drugi sudjelovali u toj obrani. I

dok se čitava Hrvatska nalazi u defanzivi, u obrani, ... U Zapadnoj Slavoniji OZ Bjelovar sa OZ Osijek priprema i provodi napadnu operaciju „Papuk-91“. Jedino, gdje napadamo je Zapadna Slavonija jer... to je pitanje biti ili ne biti... Vukovar je okupiran... Ako prođu i pregaze obranu Vinkovaca, Osijeka, Županje, Đakova, Slav. Broda, ako se spoje...

Nakon uspješno provedene napadne operacije HV-a na području zapadne Slavonije, Strategijska obrambena operacija na istoku Hrvatske bila je odlučena.

Naša Strategijsko obrambena operacija, koja se jednovremeno provodila na Istoku i Zapadu Slavonije, izuzetno vješto vođena i provedena, imala je za cilj: Spriječiti neprijatelja u njegovim nakanama da:

- u prvoj etapi strategijske napadne operacije spoji snage sa Istoka sa onima na području Zapadne Slavonije i, u drugoj etapi, nastavi pohod prema Zagrebu. Taj cilj obrane je u potpunosti ostvaren!

Tzv. JNA, zajedno sa dragovoljcima i raznim stranačkim hordama iz Srbije te pobunjenim Srbima iz Hrvatske, uspjela je privremeno okupirati oko 3200 km² (oko 2400 km² u Podunavlju i oko 800 km² u zapadnoj Slavoniji) u nadležnosti Zapovjedništva 1. OZ Osijek

U strategijskoj obrambenoj operaciji Hrvatske obrambene snage (HV i MUP RH) imale su 2232 poginulih od toga 923 poginula su pripadnici 204. Vukovarske brigade HV..

Broj poginulih agresorskih vojnika neprijatelj i danas taji, ali se prosuđuje da je taj broj daleko veći od broja poginulih pripadnika HV i MUP-a RH..

Josipa Maras Kraljević

Planovi Srba u Banovini Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj na području istočne Slavonije - kontinuiranost velikosrpskih težnji

Sažetak: Velikosrpska ideologija svoj vrhunac u 20. stoljeću doživjela je tijekom ratnih 1990-ih na području Hrvatske te Bosne i Hercegovine pokušavajući oživotvoriti ideju o jedinstvenoj i zajedničkoj državi svih Srba. Nastanak i razvoj ideologije može se pratiti od 19. stoljeća, a podudarnost njezinih nositelja i teritorija na kojima se pokušala otjelotvoriti izrazito je vidljiv na području istočne Slavonije tijekom razdoblja postojanja Banovine Hrvatske i suvremene Republike Hrvatske. Naglasak ovog rada bit će up-

ravo na usporedbi i uočavanju sličnosti u planovima dijela srpske manjine na području Vukovarskog sreza (okruga) u vremenu od 1939. do 1941. s velikosrpskim planovima iz vremena 1990./1991. na području grada Vukovara i šire okolice. Usporedbom će se nastojati utvrditi kontinuiranost velikosrpske ideologije pomoću određenih parametara poput sudjelovanja određenih društvenih kategorija, uključenosti pojedinih naselja, načina širenja te (ne)uspješnosti njezine provedbe.

Ključne riječi: srpska manjina, velikosrpska ideja, istočna Slavonija, Banovina Hrvatska , Republika Hrvatska

Željko Heimer

Zastave postrojbi OS RH iz Domovinskog rata s posebnim osvrtom na vukovarske postrojbe

Sažetak: Osnivanjem ZNG-a počinje ustrojavanje postrojbi diljem Hrvatske, koje po proglašenju neovisnosti prerastaju u Oružane snage Republike Hrvatske (OS RH). Postrojbe ubrzo počinju izrađivati svoje zastave kao dio vojnog ceremonijala i simbola duha

zajedništva u postrojbi. Izostankom središnje regulative i smjernica, njihovo oblikovanje se očituje u većoj raznolikosti i mnogim veksilološkim zanimljivim rješenjima, a kasnije se uglavnom uniformiziraju u obliku jednobojnih zastava s oznakom postrojbe u sredini. Raščlambom izgleda zastava postrojbi identificirano je šest oblikovnih tipova. Dio tipova pojavljuje se i u Vukovaru. Godine 2006. povodom 15. obljetnice OS RH izrađuju se simboličke ratne zastave, koje se od tada rabe u vojnom ceremonijalu prigodom obilježavanja obljetnica i drugih svečanosti.

Ključne riječi: zastave postrojbe, vojna zastava, Oružane snage, Domovinski rat

Petar Elez

Dokumentacija komisija za popis i procjenu ratne štete nastale na području Vukovarsko-srijemske županije u Domovinskom ratu

Sažetak izlaganja:

U izlaganju će biti predstavljeno arhivsko gradivo koje dokumentira ratnu štetu na području Vukovarsko-

srijemske županije. Riječ je o službenim evidencijama nastalima radom komisija za popis i procjenu ratne štete kojoj je spomenuto područje bilo izloženo tijekom Domovinskog rata. Autor će se u tom smislu osvrnuti na povijest osnivanja, djelovanja i vrste navedenih komisija, na kategorizaciju ratne štete, na vrste dokumentacije, kao i na njene stvaratelje i imatelje.

Ključne riječi: Domovinski rat, Ratna šteta, Zakon o utvrđivanju ratne štete, Komisije za popis i procjenu ratne štete, Arhivsko gradivo

Ana Filko i Ana Mikulka

MASOVNE GROBNIVE ŽRTAVA AGRESIJE NA VUKOVAR

Sažetak: Jedna od najtežih posljedica Domovinskog rata te neoborivog primjera počinjenog etničkog čišćenja su otkrivene masovne grobnice na prethodno okupiranim područjima Republike Hrvatske. Sustavni karakter počinjenog etničkog čišćenja ukazuje na to kako su metode korištene s ciljem stvaranja etnički homogenog prostora bile u najvećoj mjeri uskladene.

Stoga područja na kojima je pronađen najveći broj grobnica predstavljaju i područja najvećeg stradanja. Shodno tome, upravo se najveći broj masovnih grobnica na području hrvatskoga Podunavlja odnosi na žrtve Vukovara, a koje nastaju u razdoblju tijekom borbi, neposredno po okupaciji i tijekom okupacije Grada. Do završetka ovoga izlaganja žrtve grada Vukovara pronađene su u masovnim grobnicama u Berku, Negoslavcima, Dalju, Ilok, Bršadinu, Marincima, Petrovcima i samom Vukovaru.

Ovim će se izlaganjem prikazati analiza otkrivenih masovnih grobnica žrtava agresije na Vukovar. Pregled istih obuhvatiti će okolnosti nastanka masovnih grobnica i okolnosti stradavanja žrtava ekshumiranih iz grobnice. Sustavno istraživanje obuhvaća prikaz otkrivanja same masovne grobnice u odnosu na ulaznu informaciju, proces terenskog istraživanja lokacije te ekshumacije, antropološke obrade posmrtnih ostataka žrtava, kao i uspješnu identifikaciju iz koje proizlaze vrijedni sociodemografski podaci. Konačno, očekuje se kako će podaci izneseni izlaganjem ukazati na krajnje nehumano stradavanje populacije posebno zaštićene međunarodnim humanitarnim pravom. Istodobno, tema ovoga izlaganja ukazuje i na još trajnu

posljedicu Domovinskog rata – potragu za preostalim slučajevima nestalih osoba od kojih se upravo najveći broj veže uz agresiju na Vukovar.

Ključne riječi: Vukovar; masovne grobnice; etničko čišćenje; ekshumacija; antropološka obrada

Dražen Živić

Dokumentiranje ljudskih gubitaka Vukovarsko-srijemske županije u Domovinskom ratu – primjer računalne baze podataka HMDCDR-a iz Zagreba

Sažetak: Vukovarsko-srijemska županija jedna je od ratom najizloženijih i najpogođenijih hrvatskih županija. Golema materijalna razaranja i izrazito visoki ljudski i demografski gubitci te dugotrajna okupacija dvije trećine naselja, kao rezultat ekspanzionističke srpske nacionalne politike i oružane agresije, negativno su utjecali na poslijeratni demografski, društveni i gospodarski razvoj Vukovarsko-srijemske županije. Poslijeratno razvojno zaostajanje i jako demografsko praznenje onemogućava/otežava brže osi-

guranje zadovoljavajuće kvalitete življenja, ali potiče migracijske aspiracije domicilnog stanovništva, naročito prema inozemstvu. Aktualni vrlo nepovoljni demografski i migracijski trendovi u Vukovarsko-srijemskoj županiji, koje u formalnom smislu prepoznajemo u podatcima recentne popisne, vitalne i migracijske statistike, dijelom su odraz naslijedenih demografskih procesa iz razdoblja prije Domovinskoga rata, dok su u najvećoj mjeri rezultat visokih demografskih i migracijskih ratnih gubitaka te – zbog socijalne i gospodarske krize nakon rata – potpunog izostanka poslijeratnog kompenzacijskog razdoblja. Posebnu važnost u ocjeni utjecaja demografskih gubitaka na suvremene demografske trendove u Vukovarsko-srijemskoj županiji (nakon 1991.), ima kategorija izravnih demografskih/ljudskih gubitaka (ratni mortalitet). Premda je do sada bilo vrijednih pokušaja da se na temelju dostupnih izvora prezentiraju, analiziraju, opišu i interpretiraju ljudski gubitci Vukovarsko-srijemske županije, to je u puno većoj mjeri nego ranije moguće tek odnedavna i to na temelju računalne baze/aplikacije podataka o žrtvama Domovinskoga rata koju stvara, ažurira, provjerava i nadopunjava Hrvatski memorijalno-dokumentacijski

centar Domovinskog rata (HMDCDR) iz Zagreba. U ovom će se radu, temeljem ustupljene računalne baze/ aplikacije HMDCDR, utvrditi i prezentirati bilanca, prostorna i vremenska selektivnost te struktorno-demografska obilježja izravnih demografskih gubitaka Vukovarsko-srijemske županije u Domovinskom ratu te ocijeniti njihov utjecaj na promjenu broja i struktura stanovništva ove županije u „ratnom“ međupopisnom razdoblju 1991. – 2001. godine.

Ključne riječi: Domovinski rat, Vukovarsko-srijemska županija, izravni demografski ratni gubitci, HMDCDR, depopulacija i demografsko izumiranje

Janja Sekula

Naseljavanje Srba iz zapadne Slavonije na područje istočne Slavonije, Baranje i Srijema 1991.- 1995. godine

Sažetak: Tijekom Domovinskog rata migracija srpskog stanovništva sa područja zapadne Slavonije u istočnu Slavoniju, Baranju i Srijem bio je jedan od važnih čimbenika koji su karakterizirali situaciju na

zapadnoslavonskom području. Valovi iseljavanja bili su posebno izraženi 1991. i 1992. godine te zatim 1995. godine.

Srpske vlasti na okupiranom području istočne Slavonije, Baranje i Srijema krenule su s planskim naseljavanjem što većeg broja srpskog stanovništva iz zapadne Slavonije, kako bi se s jedne strane povećao broj i postotak srpskog stanovništva na tome području, te s druge strane onemogućio povratak protjeranom nesrpskom stanovništvu. U zapadnu Slavoniju stizali su pozivi na privremeno naseljavanje istočne Slavonije, Baranje i Srijema pod srpskom okupacijom, koji su emitirani preko RTV Beograd. Osim direktno iz zapadne Slavonije, i iz Beograda su organizirani konvoji zapadnoslavonskih Srba koji su naseljavani u Baranji, a za smještaj novih valova doseljenika pripremljen je i velik broj stambenih jedinica (stanova, kuća, salaša) na tome području. Razmjeri naseljavanja Srba iz zapadne Slavonije na područje istočne Slavonije, Baranje i Srijema bili su takvi da su 1992. godine smatrani jednim od čimbenika koji su oslabili mogućnosti obrane zapadnoslavonskog područja. Posebice jer se radilo i o znatnom broju pripadnika Teritorijalne obrane i MUP-a RSK, kojima je u istočnoj Slavoniji,

Baranji i Srijemu osiguran smještaj i zaposlenje. Sve navedeno smatrano je jednim od argumenata za tezu da je zapadna Slavonija prodana, odnosno da se na nju ne računa ozbiljno kao teritorijem buduće proširene srpske države. Iseljavanje Srba iz zapadne Slavonije na ovo područje ponovilo se i nakon operacije „Bljesak“. Izlaganje će stoga analizirati uzroke, tijek i razmjere naseljavanja Srba iz zapadne Slavonije na području istočne Slavonije, Baranje i Srijema u razdoblju od 1991. do 1995. godine.

Ključne riječi: Domovinski rat, okupirani teritorij RH, zapadna Slavonija, izbjeglice, naseljavanje

Ilija Vučur

Poginuli pripadnici oružanih postrojbi i civilni na srpskoj strani, stradali na području općine Vukovar, prema jednom srpskome dokumentu korištenom na Haškome sudu

Sažetak: Popis poginulih vojnika i civila na srpskoj strani koji ćemo raščlaniti korišten je na Haškim suđenjima te je privatnim vezama dospio u posjed hrvatskih odvjetnika koji su bili uključeni u njegov

rad. Prema izjavama navedenih odvjetnika radi se o popisu koji su napravile nadležne službe JNA za svoje potrebe. Na samome dokumentu nema vjerodostojnjih podataka o stvaratelju te je stoga nužna njegova službena verifikacija pa ga za sada možemo prihvati kao jedan od izvora koji mogu doprinijeti utvrđivanju konačnog popisa stradalih na srpskoj strani u agresiji na Hrvatsku. Važno je napomenuti da provjerom pojedinačnih podataka u drugim vjerodostojnjim izvorima možemo potvrditi njegovu visoku pouzdanost. Popis oblikovan u programu Microsoft Excel sadrži osnovne osobne podatke poginulih (prezime, ime, ime oca, datum i mjesto rođenja), status u vrijeme pogibije (vojnik, policajac, civil), datum stradanja, mjesto i regiju stradanja te u rubrici napomena podatak radi li se o direktnoj ili indirektnoj žrtvi ratnih djelovanja. Sukladno ciljevima znanstveno-stručnog skupa u radu će se, na temelju navedenog dokumenta, raščlaniti i prezentirati podatci za općinu Vukovar, kako bi se mogli usporediti s do sada objavljenim podatcima iz hrvatskih izvora.

Ključne riječi: poginuli Srbi, Vukovar, popis JNA, Domovinski rat.

Josip Esterajher i Mirjana Semenić Rutko

Vukovar i Mariupolj – ponavljači ideoološki obrazac dehumanizacije

Sažetak: Sjećanja na obranu i žrtvu Vukovara u mnogim elementima mogu se prepoznati u obrani i žrtvi Mariupolja, grada u jugoistočnoj Ukrajini, na obalama Azovskog mora. Tema rada usmjerena je na prikaz sličnosti i razlika u razaranju ova dva grada. Unatoč odmaku od 30 godina moguće je uočiti brojne geopolitičke i ideoološke sličnosti. Naime, premda se na prvi pogled može zaključiti da je riječ o posljedicama raspada višenacionalne države i sukoba novih (nacionalnih) država, u oba slučaja riječ je o namjeri okupacije tuđih teritorija uslijed promjena geopolitičkog konteksta, uspona radikalnih ideologija i potpune dehumanizacije protivnika. Putinova Rusija i Miloševićeva Srbija iz različitih narativa (povijesni, demografski) nastoje opravdati agresiju a u oba slučaja navodi se i genocidni karakter prethodnih režima, pri čemu su moderna Ukrajina/Hrvatska prikazane kao sljednici nacističkog/ustaškog režima i države agresivno nastojene prema Srbima/Rusima.

Primjeri oba grada, kao i Domovinskog rata u Hrvatskoj i ruske agresije na Ukrajinu u cjelini, umjesto „kraja povijesti“ povratak su na klasičnu geopolitiku (19. stoljeća) i najava moguće nadolazeće anarhije.

Ideoološko-politički narativ sadržan je primjerice u djelima teoretičara poput Dugina i Šešelja, u kojima je sadržana negacija prava na suverenost i identitet Ukrajincima/Hrvatima i kao takav predstavlja opravdanje (buduće) agresije.

Kao poseban primjer dehumanizacije nailazimo u oba slučaja na razaranje civilnih objekata i ubojstva civila, uključujući i napade na skloništa, prosvjetne, kulturne i zdravstvene ustanove. Stoga granatiranje i razaranje bolnica u oba grada i drugdje u Hrvatskoj i Ukrajini, predstavlja dokaz agresoru da su i civili legitimne mete. Također, postupanje prema civilima nakon okupacije, koja uključuju fizičko i psihičko maltretiranje, ponižavanje, silovanja i ubojstva te na koncu suđenja, prisilno raseljavanje i zatočenje svjedoči o tomu da je namjera razoriti postojeću socijalnu supstancu i promijeniti društveni i nacionalni karakter navedenih gradova i područja koje agresor svojata i nastoji prisvojiti.

Ključne riječi: Vukovar, Mariupolj, geopolitika, ideologija, dehumanizacija

Andriana Benčić Kožnar, Danijela Lucić i Ozren Žunec

Prema novim modelima suočavanja s teškom ratnom prošlošću 20. stoljeća u Hrvatskoj

Sažetak: Vidljivo širenje ratova sjećanja (memory wars) u različitim dijelovima svijeta (uz sve širu literaturu o njima), europeizacija politike sjećanja (Europeanised memory politics), te sve šira primjena osporavog, no općeprihvaćenog europskog narativa o dva totalitarizma, fašizmu i komunizmu (two totalitarianisms) (uz narativ o Holokaustu kao mnemoničkom temelju poslijeratne europske integracije), doveli su do mnogih novih teorijskih i praktičnih uvida u staru i oduvijek prisutnu temu suočavanja nacija država s teškom ratnom prošlošću (dark past). Također, u posljednje su vrijeme vidljivi značajni teorijski pomaći na polju politike sjećanja, koja uz istraživanje narativa političkih elita, počinje jasno ukazivati na prijeku potrebu uspostavljanja i istraživanja odnosa sjećanja nastalih u javnoj sferi - učenim u školama, predstavljenim u muzejima, iskazanim u političkim gestama - sa sjećanjima koja nastaju u privatnoj sferi obitelji,

ili unutar manjih mnemoničkih grupa.

Uzimajući u obzir sva navedena kretanja, kao i povijesni odmak od više od 30 godina od početka Domovinskog rata, smatramo da je moguće krenuti prema novim tipologijama i novim modelima (ili barem prijedlogu novih tipologija i novih modela) suočavanja s hrvatskom teškom ratnom prošlošću 20. stoljeća. Diskutirajući uvijek prisutne konflikte sjećanja i različite povijesne interpretacije o Drugom svjetskom ratu, poraću, razdoblju komunizma/socijalizma i Domovinskom ratu, u radu se iznosi okvir za novu tipologiju suočavanja s hrvatskom teškom ratnom prošlošću 20. stoljeća, kako kroz prizmu najsvremenijih teorijskih dostignuća u sociologiji, povijesti, političkim znanostima i studijima sjećanja, tako i kroz prizmu rekonstrukcije povijesnih događaja hrvatskog 20. stoljeća kroz cjeloviti uvid u arhive, ujedno neopterećen ideološkim i političkim podjelama. Novouspostavljenim tipologijama i dalje pretežu ratovi sjećanja. Ratovi sjećanja (kao i opasnost ratovanja sjećanjima) naposljetku će se u radu razmatrati kroz teorijski koncept ontološke sigurnosti. S obzirom da je politika sjećanja ono što tvori identitet države, sjećanja se nalaze u središtu ontološke sigurnosti.

Stoga, s aspekta ontološke sigurnosti, ratovi sjećanja predstavljaju egzistencijalnu opasnost za nacionalne identitete, odnosno za naciju, i za društvo

Hasan Hasanović i Ann T. Petrila

Remembering the Srebrenica Genocide through Oral Histories: Methodological and Ethical Considerations

Sažetak: Hasan Hasanović, Head of Oral History at the Srebrenica Memorial Centre, and genocide survivor, along with Ann Petrila, Professor at the University of Denver School of Social Work and Director of Global Practice Bosnia, will present on the development and current importance of Oral History, focusing on the Srebrenica genocide experience. Various methodologies used in Oral History projects will be discussed, including the process used by the presenters in writing their book, Voices from Srebrenica; Survivor Narratives of the Bosnian Genocide.

Origins of oral history will be presented across various cultures including those who have a long, rich tradition of storytelling as a method of preserving history

and values. The progression of traditional oral history from a cultural norm to a specific set of methodologies will be discussed from a historical perspective beginning with the Holocaust. Respect for and appreciation of the importance of people owning their own narratives has continued to increase within academia as well as with those focusing on the culture of memory. This type of qualitative methodology began with those working to preserve the narratives of Holocaust survivors and has now broadened to include subsequent genocides, atrocities, and collective trauma worldwide. Advances in technology have allowed this process of preserving personal narratives to expand in a way that these stories will continue to serve as a tool for creating empathy and education into the future. Specific Oral History projects developed by the Srebrenica Memorial Centre will be presented including development of specific methodologies. Collaboration with local and international partners will also be discussed. The benefits of Oral History preservation will be examined, including its importance in combatting genocide denial, glorification of war criminals, and revisionist history.

Additionally, ethical and psychological implications will be discussed, focusing on both the survivors and those involved in obtaining the histories. The importance of preparation, emotional and psychological support, and the possibility of retraumatization as well as secondary traumatization will be elaborated. Readiness for participating will be explored as well as the necessity of complete disclosure to the participants of how their stories will be used. Different models of interviewer experiences and training will be discussed. Implications for development of future Oral History projects will be presented.

Key words: Oral history, ethics, methodology, secondary traumatization, culture of memory

Anita Dremel

Kritički pogled na neke česte pretpostavke u istraživanjima roda i rata: preliminarni pogled na rodnu dimenziju osobnih sjećanja na Domovinski rat

Sažetak: Cilj je ovoga rada dati sintetski i kritički pregled najzastupljenijih tema i perspektiva na sjecištu istraživanja roda i rata kroz predstavljanje čestih hipoteza u istraživanjima roda i rata te kritički pogled na svaku od njih. Pretpostavke se protežu od biologističkih pogleda na razlike u anatomiji i fiziologiji te grupnoj dinamici do teza o kulturnoj konstrukciji muškosti i ženskosti i njihovim vezama s militarizmom. Prvo će se iznijeti glavni pristupi definicijama roda/spola i rata te će se postaviti pitanje zagonetne kroskulturne konzistencije rodnih uloga u ratu. Predstaviti će se zatim okvir za kvalitativno istraživanje na temelju dubinskih polustrukturiranih intervjeta o rodnoj dimenziji osobnih sjećanja na Domovinski rat. Zaključak naglašava da se istraživanja ne samo vojske i rata, nego i migracija, etniciteta, rase, biopolitike, dominacije, eksploracije ženskog rada, međunarodnih odnosa

itd. danas značajno informiraju analizama roda kao socijalnog konstrukta i političke kategorije.

Ključne riječi: rod, rat, Domovinski rat, prepostavke, militarizam

Ljiljana Dobrovšak i Sandra Cvikić *Vojna groblja Prvoga i Drugoga svjetskog rata u Vukovaru-kultura zaborava*

Sažetak: Memorijalno groblje žrtava Domovinskog rata u Vukovaru, groblje je na kojem su sahranjeni branitelji, civilne žrtve, umrli hrvatski ratni vojni invalidi i članovi njihovih obitelji i primjer je groblja koje je ušlo u kolektivnu memoriju i kulturu sjećanja te oko kojeg su se razvile komemorativne prakse koje bi trebale poslužiti kao model. Istovremeno se zaboravlja, odnosno manje su poznata groblja u Vukovaru iz Prvoga i Drugoga svjetskog rata. Dok se o vojnom groblju Prvoga svjetskoga rata gotovo ništa ne zna, o grobljima nastalima u vrijeme Drugog svjetskog rata do sada se pisalo samo s pozicije „pobjednika“ odnosno njegovala se kultura sjećanja i komemora-

tivne prakse vezane uz grobove i groblja poginulih palih boraca- partizana, njihovih saveznika i žrtava „neprijatelja“ (npr. kosturnica žrtava i palih boraca Pete vojvodanske udarne brigade i Crvene Armije na Dudiku i Bugarsko vojno groblje). Istovremeno sustavno su brisana iz javnog sjećanja vojna groblja „okupatora“ i „narodnih neprijatelja“ (groblja njemačke vojske, ustaša, domobrana). Ta su groblja već 1945. odlukom Ministarstva unutarnjih poslova FD Hrvatske, uklonjena ili devastirana, pa nije ni neobično da se o njima vrlo malo zna. U ovom izlaganju na temelju dosadašnjeg istraženog gradiva, razmatrati će se ta „zaboravljena“ vojna groblja, utvrditi uzroci nestanka te odgovoriti na pitanje zašto je došlo do „zaborava“.

Ključne riječi: vojna groblja, Prvi svjetski rat, Drugi svjetski rat, kultura sjećanja, kultura zaborava, Vukovar.

Vlasta Novinc

Do grla u povijesti – Jom Kipur Ivane Šojat (2014.)

Sažetak: U ovome će se radu ponuditi čitanje romana autorice Ivane Šojat Jom Kipur u kontekstu teorije traume te narativne analize. Posebna će se pažnja posvetiti toposu Vukovara koji se pojavljuje kao središnje mjesto koje je odredilo identitet i sudbinu glavnoga junaka. Radnja romana događa se u Osijeku u poslijeratnom vremenu (dvadeset godina poslije), u bolnici, u kojoj glavni lik završava nakon agresivnoga ispada na političkom skupu. Kako se glavni lik romana nalazi na psihijatrijskom promatranju, roman je konceptualno ostvaren kao vođeni, terapijski dijalog između psihijatra i njegova pacijenta. Bolnički prostor daje smjernice razgovoru, ali se i taj konkretni prostor stalno proširuje prikazom obiteljskih prošlosti glavnih likova tehnikom unutarnjeg monologa. U kliničkoj interakciji likovi oblikuju identitete narativnim praksama (liječnik-pacijent), pri čemu pripovijedanje prelazi iz usmenoga modela u unutarnji tok svijesti. Ti unutarnji svjetovi istražuju sužene mogućnosti

govora u okviru poželjnih jezičnih reprezentacija protagonista. Referentni trenutak stvarnosti u kojoj lik proživljava repeticiju traume postaje ishodištem verbalnog uobličavanja identiteta pri čemu se dekonstruiraju brojni stereotipi suvremenog hrvatskoga društva (narativi o herojstvu, rodnoj problematici, dovršenosti povijesnih događanja). U razgovoru između psihiyatра Romića i branitelja Matijevića se razotkrivaju i obiteljske traume (odrastanje u patrijarhalnoj obitelji - majka mučenica, otac tiranin, kulturni stereotipi-psihijatar je usvojeno dijete romskoga podrijetla). Glavni lik poseže i za drugim tekstualnim izvorima kako bi objasnio stalne repeticije iskustva zla kao povijesne konstante. Narativi i stereotipi istraživat će se kao jezične strukture koje konstruiraju osobne identitete, kao poželjni obrasci ponašanja s kojima se suočavaju likovi kao predstavnici suvremenog hrvatskoga društva u njihovim potragama za emancipacijom i pomirbom sa samim sobom.

I kao što su literarni tekstovi i svjedočanstva devedesetih pokušavala ratna događanja linearno prikazati (narativom osobne povijesti koji ima početak, sredinu i kraj), tako se romani na početku dvadeset i prvoga stoljeća bave preživljavanjem subjekta na-

kon završetka formalnog i referentnog povijesnoga događaja. Iako konkretni događaji ne utječu na svakoga pojedinca isto, ipak se jasno očituje kompleksna priroda ratne traume čime se u konstrukciju osobnoga identiteta uvodi etička dimenzija. Jom Kipur nije povijesni roman, ali je svakako roman u kojemu kolektivni narativ o povijesti sudjeluje u konstrukciji identiteta subjekta, pri čemu autorica preispituju razloge nesnalaženja pojedinca u suvremenom hrvatskom društvu obilježenog brojnim problemima.

Ključne riječi: teorija traume, narativna analiza, osobni identiteti, dekonstrukcija stereotipa, etička dimenzija.

Nenad Pokos i Ivo Turk

Promjena demografskih obilježja Grada Vukovara 1991.-2021.

Sažetak: U radu se analiziraju promjene glavnih demografskih obilježja Grada Vukovara kroz četiri posljednja popisa stanovništva. Područje Grada Vukovara čine naselja Vukovar, Grabovo (dio), Lipovača i

Sotin, a na tom je području 1991. godine popisano 46 735 stanovnika. U idućih deset godina broj stanovnika smanjen je za otprilike trećinu dok je 2021. prema prethodnim podatcima popisa stanovništva ovdje živjelo samo 23 536 stanovnika tj. gotovo 50 % manje nego 1991. Kako u naselju Vukovar živi oko 96 % stanovnika Grada, i u njemu se broj stanovnika između 1991. i 2021. prepolovio te je time Vukovar po relativnom smanjenju broja stanovnika na samom vrhu među većim hrvatskim naseljima. Razlozi takvog brojčanog kretanja proizlaze iz nepovoljnih odrednica u prirodnom i migracijskom kretanju. Tako je prirodni pad kontinuiran od 1991. (podatci za 1993.-1997. su necjeloviti te stoga pokazuju suprotan predznak) s time da je između 2001. i 2010. umrlo 1209 stanovnika više no što ih se rodilo dok je u razdoblju 2011.-2020. broj umrlih bio veći za 1883 od broja rođenih. S druge strane, između 2011. i 2020. službeni rezultati migracijskih kretanja zabilježili su 3640 više odseljenih iz Grada Vukovara no što ga je u njega doselilo. Razmatra se i dobna struktura vukovarskog stanovništva, koja je već 2001. bila izrazito nepovoljna jer su stanovnici stari 65 godina i više bili brojniji od mlađih u dobi do 14. godine. Do 2021. ta je struktura

još više narušena, a u radu se analiziraju i promjene u spolnoj, obrazovnoj, narodnosnoj i vjerskoj strukturi kao i po strukturi po ekonomskoj aktivnosti.

Nataša Drvenkar

Razvojni izazovi demografske i strukturne transformacije Vukovarsko-srijemske županije

Sažetak: Neminovna je činjenica kako epidemiološka situacija (COVID-19), agresija Rusije na Ukrajinu kao i prisutne svjetske ekonomske neravnoteže značajno utječu na makroekonomsku stabilnost svih zemalja, ali i njihovih regija. Iako su razvijene zemlje ostvarile relativno brz oporavak svojih gospodarstava nakon posljednje finansijske i ekonomske krize 2008. godine, spomenute krize su gotovo neviđenih razmjera kako po svojoj dubini tako i po svojoj širini negativnih utjecaja, a prognoze oporavka (ali i stabilnosti te rasta) najrazvijenijih zemalja svijeta temelje se na nikad oskudnjim informacijama. Posebnost ovih kriza jest takozvani „inicijalni šok“ na strani ponude i „šok“ na strani potražnje, a sukcesivni krugovi ekonomskih

učinaka na ekonomsku aktivnost mogli bi dovesti do alarmantnog negativnog multiplikativnog efekta na gospodarski rast, uz ipak prisutno pitanje na kojoj „geolokaciji“.

Nažalost, hrvatska ekonomska politika usmjerena na mezo, makro i regionalne segmente gospodarstva, kronično gledajući, nije bila dovoljno efikasna u smislu unapređivanja konkurentnosti gospodarskih sektora (i unutar njih, pojedinačnih sektora) i stvaranja poticajne poduzetničke klime koja će biti pogodna za izvozno propulzivne gospodarske djelatnosti te „preskakanje godina (ne)snalaženja i razvojnog lutranja“. Uz to, od 1991. godine Hrvatska bilježi ozbiljne demografske probleme koji se dugoročno odražavaju na gospodarski rast i razvoj pa se, ujedno, dovodi u pitanje demografska sposobnost nacije za materijalnu reprodukciju društva. Tržište rada karakterizira niža stopa aktivnosti stanovništva uz, paradoksalno, problem dugotrajne (strukturne) nezaposlenosti. Nedostatak domaćeg kapitala, povećanje plaća u odnosu na stvarno povećanje produktivnosti rada, te, prosječno, lošija tehničko-tehnološka osnovica ostavili su trajni negativan trag na konkurentnost ekonomske strukture. I sve je to prisutno uz vrlo visoke regionalne raz-

like koje ne konvergiraju dovoljnom brzinom.

Zasigurno ne postoje jednoznačni i jednostavni „recepti“ koji bi mogli ponuditi rješenje svim regijama, vremenima i uvjetima, ali se s velikom sigurnošću može procijeniti kako bi utvrđivanje jasnih i predvidivih kriterija i okvira za ubrzanu strukturnu transformaciju uvelike olakšala demografska i strukturna transformacija manje razvijenih regija. Nameće se nužnost kreiranja i realizacije instrumentarija regionalne politike, uz postojeći europski, u kojem će se naglasak staviti na jasno strateško pozicioniranje regija prema specifičnim obilježjima regionalne ekonomske strukture i mogućnostima za regionalnu demografsku i strukturnu transformaciju. Regionalna dimenzija industrijske politike je odgovor na ove izazove. Pri tome, nije nužna specijalizacija regije u konkretnim područjima industrije, nego razotkrivanja novih tehnoloških i tržišnih prilika pri kreiranju regionalnih ekonomske prednosti. Nužno je neutralizirati prisutne probleme, poput: 1) stihiskog planiranja projekata što disperzira ekonomske efekte i umanjuje ukupni ekonomski doseg projekata, 2) nepostojanja, još uvjek, efikasnog top-bottom i bottom-up sustava strateškog planiranja i mjerljivosti (odgovornosti)

koja otežava efikasno provođenje ekonomskih mjera, narušava potencijal za pozitivnu multiplikativnost, ali i narušava povjerenje dionika, 3) još uvjek prisutnog tradicionalnijeg poimanja politike regionalnog razvoja koja ne može osigurati brzu transformaciju regija u inovativne regije te 4) poimanja politike regionalnog razvoja kao dijela ekonomske politike koja isključivo „spašava“ (engl. lagging regions) uz zanemarivanje njezine uloge u transformacijskim procesima svih regija neovisno o dosegnutom stupnju razvoja i specifičnostima ekonomske strukture regija. Na koji način je moguće neutralizirati navedene probleme i osnažiti gospodarstvo za ubrzanu demografsku i strukturnu transformaciju Vukovarsko-srijemske županije kako bi se odredila prema uzlaznoj putanji prosperiteta, pokušat će se odgovoriti ovim radom. U konačnici, nakon 31. godine, nije li vrijeme za to?

Ključne riječi: demografska i strukturna transformacija, regionalna politika, regionalne ekonomske neravnoteže, prosperitet, Vukovarsko-srijemska županija

Sandra Mrvica Mađarac, Lana Gubić Kučan i Višnja Bartolović

Percepcija Grada Vukovara kao turističke destinacije

Sažetak: Grad Vukovar je u široj javnosti i u svojoj povijesti obilježen kao mjesto razaranja i stradanja u Domovinskom ratu. Zbog brojnih kulturno-povijesnih znamenitosti (dvorac Eltz, Muzej Vučedolske kulture, Gradski muzej Vukovar, Franjevački muzej Vukovar, Vodotoranj, rodna kuća Lavoslava Ružičke, Franjevački samostan i crkva sv. Filipa i Jakova...), kulturnih manifestacija (Vukovarsko lutkarsko proljeće, Festival cvijeća, Festival glumca...), rijeke Dunav, memorijalnih lokaliteta (Spomen dom Ovčara, Memorijalno groblje, Vukovarska bolnica, Memorijalni centar Domovinskog rata, Spomen dom hrvatskih branitelja na Trpinjskoj cesti) i gastronom-ske ponude grad Vukovar ima potencijal dalnjeg razvoja turizma.

Upravo zbog različitih turističkih resursa u gradu Vukovaru je moguć razvoj više selektivnih oblika turizma (kulturnog, memorijalnog, vjerskog, sportskog, kongresni, događajni) što pridonosi novim turističkim trenovima u kojima turisti osim samog odmora na

svom putovanju žele i doživljaj.

Za potrebe rada se provelo istraživanje putem anketnog uputnika na 150 ispitanika. Cilj istraživanja je spoznati doživljavaju li ispitanici grad Vukovar kao turističku destinaciju, koja je percepcija ispitanika na spomen grada Vukovara, sklonosti prema selektivnim oblicima turizma u gradu Vukovaru te imaju li želju turistički posjetiti grad Vukovar.

Ključne riječi: grad Vukovar, turistički resursi, selektivni oblici turizma, istraživanje

Renato Matić

Vukovar – budućnost iz perspektive hrvatskih branitelja

Sažetak: Rad će obuhvatiti razmišljanja o budućnosti Vukovara iz perspektive hrvatskih branitelja. Cilj je dobiti odgovore na pitanje mogu li svoj pogled na vukovarsku budućnost u najširem smislu ocijeniti optimističnim ili pesimističnim, te s obzirom na to, koje su specifičnosti i različitosti Vukovara i njegove budućnosti u odnosu na druge sredine u Republici Hrvatskoj? Što su prema njihovom mišljenju snage

(potencijali), gdje vide slabosti, a gdje prilike, te koje su sadašnje ili predvidive prijetnje (opasnosti) za budućnost grada, i njegovih stanovnika. Kako bismo dobili odgovore na ova pitanja, provest će se polustrukturirani dubinski intervjui sa 50 bivših branitelja, od kojih 2/3 od ukupnog broja sugovornika žive ili su živjeli na vukovarskom području, dok jedna trećina sugovornika ne bi imala izravno iskustvo življena u Vukovara.

Julijana Barunčić Pletikosić

Simbolika Vukovara u kulturi sjećanja učenika osnovnih škola

Sažetak: Vukovar je jedan od najvažnijih simbola Domovinskog rata u Hrvatskoj, simbol ljudskog i materijalnog stradanja te jedan od najvažnijih simbola obrane Hrvatske tijekom velikosrpske agresije 1991. godine. Kao takav Vukovar je postao i neizostavnim dijelom suvremenog hrvatskog identiteta te predmet kolektivnog (društvenog) sjećanja. Kolektivna sjećanja nastaju u različitim razinama društva, a rad će na temelju analize značenja koja učenici osmih razreda osnovnih škola pridaju Domovinskom ratu, Vukovaru i njegovim memorijalnim lokalitetima pri-

kupljenih u obliku anketnih listića s nekoliko pitanja u vezi s navedenim pojmovima, pokušati odgovoriti na pitanje kakvo mjesto Vukovar kao simbol rata i stradanja, te kao simbol obrane Hrvatske zauzima u narativu učenika zagrebačkih osnovnih škola. Učenici 8. razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj u sklopu terenske nastave Povijest za učenike osmih razreda svih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj - Posjet učenika osmih razreda Vukovaru posjećuju Vukovar i obilaze njegove najznačajnije memorijalne lokalitete, stoga je istraživanje usmjereni na njihove odgovore o poimanju simbolike Vukovara danas. Provedeno istraživanje ponajprije će biti analizirano u kontekstu stvaranja kulture sjećanja kod jedne manje društvene grupe rođene u poslijeratnom razdoblju, ali i u kontekstu historiografskog tumačenja prošlih događaja na temelju sjećanja, odnosno utjecaja diskursa sjećanja na stvaranje odnosa prema prošlosti, Domovinskom ratu i simbolici Vukovara.

Ključne riječi: Domovinski rat, Vukovar, kolektivno sjećanje, kultura sjećanja.

Mateo Žanić, Marko Geran Miletić i Giana Marović Zeko

Povjerenje u ljude i institucije mlađih s područja Vukovarsko-srijemske županije

Sažetak: Prijelaz iz komunističkog u kapitalistički sustav u Hrvatskoj je, kao i u drugim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim državama, doveo do niza značajnih ekonomskih i društvenih promjena. Jedno od važnih istraživačkih pitanja koje je potaknulo tranzicijsko razdoblje je i pitanje u kojoj mjeri građani iskazuju povjerenje u ljude i institucije u tim novim socio-kulturnim okolnostima. Istraživanja povjerenja u institucije donijela su niz zanimljivih nalaza i generalno pokazala da u Republici Hrvatskoj postoji relativno niska razina povjerenja u niz institucija važnih za kvalitetno funkcioniranje društvenog poretka.

U ovom radu ćemo na temelju rezultata istraživanja provedenog krajem 2021. godine na populaciji učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola s područja Vukovarsko-srijemske županije razmotriti u kojoj mjeri mlađi iskazuju povjerenje spram pojedinih institucija. Razmotrit će se osim toga i pitanje što utječe na iskazi-

vanje povjerenja u institucije te postoji li povezanosti između povjerenja u ljude i povjerenja u institucije. Držimo da će se na taj način dobiti važni uvidi o populaciji mlađih, o načinu na koji razvijaju odnos spram institucija te indirektno o njihovom zadovoljstvu društveno-političkim poretkom.

Matea Milak i Krešimir Peračković

Pandemijsko iskustvo života mlađih Vukovarsko-srijemske županije u virtualnoj svakodnevici

Sažetak: Pojava globalne pandemije koronavirusa 2020. godine dovila je do drastičnih promjena u ljudskom iskustvu svakodnevice ponajviše u vidu održavanja svakodnevnih interakcija licem-u-licem. S ciljem smanjenja širenja pandemije diljem svijeta uvedene su razne epidemiološke mjere te je u periodu od ožujka do svibnja 2020. godine u Hrvatskoj nastupio i takozvani „lockdown“ (Ćurković i sur., 2021). Jedna od novih mjeru koja je oblikovala pandemijsko iskustvo mlađih bila je i pojava škole na daljinu odnosno uvođenje „online“ nastave. Iako se

svremene informacijske tehnologije i korištenje istih danas smatraju sastavnim dijelom socijalizacije djece i mlađih, njihova pretjerana konzumacija često je dovodila do odgojnih izazova roditelja ali i zabrinutosti stručnjaka u području mentalnog zdravlja djece i mlađih (Mandarić, 2012; Robotić, 2015). No, pandemisko iskustvo i uvjeti nametnute prostorne distance u kojima su se zatekli, potaknuli su mlade da ograniče svoje socijalne interakcije uživo te da cijelu svoju svakodnevnicu premjeste u virtualni svijet. Stoga je, na tragu rečenog, cilj ovog rada prikazati kako je pandemija koronavirusa utjecala na zadovoljstvo svakodnevicom mlađih Vukovarsko-srijemske županije te na koji način je oblikovala iskustvo i usmjerila svrhu korištenja novih internetskih tehnologija. Rezultati prikazani u ovom radu prikupljeni su anketnim istraživanjem obavljenim 2021. godine na probabilističkom stratificiranom uzorku s ukupno 552 ispitanika. Ciljana populacija bili su učenici 3. i 4. razreda srednjih škola s područja Vukovarsko-srijemske županije. Stratifikacijom je kontrolirano da u uzorku proporcionalno budu zastupljeni učenici s obzirom na razred, program te naselje u kojem se nalazi škola. Najprije se prikazuju rezultati po pitanju zadovoljstva

načinom provođenja slobodnog vremena za vrijeme pandemije kao i koji su to faktori koji su imali najveći negativni utjecaj na samu kvalitetu korištenja istog. Zatim se prikazuju rezultati virtualnog iskustva mlađih stavljajući naglasak na svrhu korištenja Interneta. U navedenom kontekstu daje se usporedba rezultata iz period prije i tijekom trajanja pandemije koronavirusa te se analiziraju glavne uočene promjene. Zatim slijedi prikaz rezultata o najčešće korištenim društvenim mrežama smještajući ih u kontekst svjetskih trendova, nakon čega se prikazuju stavovi mlađih o novim tehnologijama. Na kraju, daje se uvid u rezultate na pitanje jesu li mlađi skloniji online ili ipak radije biraju komunikaciju licem-u-lice kada je riječ o njima bitnijim stvarima.

Ključne riječi: virtualnost, mlađi, Vukovarsko-srijemska županija, pandemija

Ivana Bendra, Katarina Perić Pavišić i Dražen Živić

Život na području Vukovarsko-srijemske županije iz perspektive djece hrvatskih branitelja

Sažetak: Zadovoljstvo životom, kao jednim od indikatora kvalitete života, koncept je kojim promatramo i tumačimo nečiju subjektivnu evaluaciju vlastitog cjelokupnog života. Na temelju rezultata provedenog kvalitativnog istraživanja ($N=30$) u razdoblju od listopada do prosinca 2021. s djecom hrvatskih branitelja s područja Vukovarsko-srijemske županije cilj je ovoga izlaganja progovoriti o njihovu zadovoljstvu životom na tom području. Analizom polustrukturiranih intervjuja metodom induktivne tematske analize iskaza sudionika istraživanja prezentirat će se rezultate o povezanosti zadovoljstva životom u cjelini u odnosu na stavove o zadovoljstvu sljedećim aspektima života: mjestom stanovanja, poslom/mogućnošću pronalaska zaposlenja, financijskom situacijom, zdravlјem, obiteljskim odnosima u obitelji odrastanja, odnose s supružnikom/partnerom i djecom, načinom

provođenja slobodnog vremena, društvenim životom te uključenošću u život zajednice. Dobivenim rezultatima dodatno će se ukazati i na odnos između senzibiliteta prema očevima hrvatskim braniteljima, percepcije nesrazmjera između aspiracija i postignutoga i namjere nastavka življjenja na području Vukovarsko-srijemske županije.

Ključne riječi: djeca hrvatskih branitelja, Vukovarsko-srijemska županija, zadovoljstvo životom, kvalitativno istraživanje

SUDIONICI SKUPA VUKOVAR '91. – 2022.

- Dr. sc. Dražen Živić, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju i pomoćnik ravnatelja Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu
- Dr. sc. Vlado Šakić, redoviti sveučilišni profesor, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Josip Ježovita, docent, Odjel za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta
- Dr. sc. Toni Čosić, poslijedoktorand, Odjel za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta
- Nika Đuho, magistra sociologije, asistentica, Odjel za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta
- Dr. sc. Sanja Špoljar Vržina, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Brigadir, dr. sc. Marinko Lozančić, nastavnik, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“ i Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
- Dr. sc. Vine Mihaljević, izvanredni profesor, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Sandra Cvikić, stručna savjetnica u znanosti, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar u Vukovaru
- Doc. dr. sc. Gordan Akrap, Institut za istraživanje hibridnih sukoba, Sveučilište Sjever
- kapetan bojnog broda u mirovini Ivica Mandić
- general-bojnik HV-a u mirovini, Vinko Vrbanac
- Josipa Maras Kraljević, profesorica povijesti i arhivistica, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata u Zagrebu
- Pukovnik, dr. sc. Željko Heimer, predsjednik Međunarodne federacije veksiloloških udruga, predsjednik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva, djelatnik Oružanih snaga Republike Hrvatske
- Petar Elez, viši arhivist, ravnatelj Državnog arhiva u Vukovaru
- Ana Filko, magistra socijalnog rada, magistra međunarodnih odnosa i diplomacije, Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja
- Ana Mikulka, magistra antropologije, kulturne antropologije i etnologije, Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja
- Dr. sc. Janja Sekula, predavač, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata u Zagrebu
- Dr. sc. Ilija Vučur, arhivist, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata u Zagrebu
- Dr. sc. Josip Esterajher, Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost
- Mirjana Semenić Rutko, dr. med., vlasnica privatne specijalističke ginekološke ordinacije i Vu Life centra u Vukovaru
- Dr. sc. Andriana Benčić Kužnar, kustosica, Javna ustanova Spomen-područje Jasenovac
- Dr. sc. Danijela Lucić, docentica, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
- Dr. sc. Ozren Žunec, umirovljeni profesor i bivši predstojnik Katedre za vojnu sociologiju Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu

- Hasan Hasanović, kustos i prevoditelj u Memorijalnom centru Srebrenica-Potočari
- Dr. sc. Ann T. Petrila, Ann Petrilla je sveučilišna profesorica u Poslijediplomskoj školi za socijalni rad pri Sveučilištu u Denveru, direktor za globalnu praksu u Bosni pri Sveučilištu u Denveru
- Dr. sc. Anita Dremel, viša znanstvena suradnica, docentica na Katedri za sociologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
- Dr. sc. Ljiljana Dobrovšak, znanstvena savjetnica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Vlasta Novinc, upraviteljica Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Vukovaru
- Dr. sc. Nenad Pokos, redoviti profesor, znanstveni savjetnik, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Ivo Turk, viši znanstveni suradnik, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Nataša Drvenkar, izvanredni profesor, Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
- Dr. sc. Sandra Mrvica Mađarac, znanstvena suradnica, profesor na Veleučilištu „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru
- Lana Gubić Kučan, diplomirani ekonomist, zaposlenica Ugostiteljsko-turističke škole u Osijeku (osoba zadužena za promociju i vidljivost na projektu RCK VirtuOS)
- Dr. sc. Višnja Bartolović, profesor, Sveučilište u Slavonskom Brodu
- Dr. sc. Renato Matić, redoviti profesor, Odsjek za sociologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
- Doc. dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata u Zagrebu
- Dr. sc. Mateo Žanić, docent, viši znanstveni suradnik i voditelj Područnoga centra Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar u Vukovaru
- Dr. sc. Marko Geran Miletić, znanstveni savjetnik, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Giana Marović Zeko, profesorica, ravnateljica Gimnazije u Vukovaru
- Matea Milak, magistra sociologije, asistentica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Krešimir Peračković, izvanredni profesor, znanstveni savjetnik, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dr. sc. Ivana Bendra, znanstvena suradnica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar u Vukovaru
- Katarina Perić Pavišić, magistra psihologije, asistentica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

25
'91

